

Piviusulersaarusiarnut ilinniartitsinermit ilitsersuut

NATIVE AMERICANS at DARTMOUTH

Suliarineqartoq Hanne Sørensen, GU-Nuuk Ilinniartitsisoq, 2012

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Aaqqissornera

1. Piviusulersaarut siunertaalu
2. Inuttaasut tunuliaqutaallu
3. Piviusulersaarusiarni pingaarnertit taasariallit
4. Piviusulersaarusiarni ingerlarnga naalisarneralu
5. Atuartitsinissamut apeqqusiat

1. Piviusulersaarut siunertaalu

Piviusulersaarut *Native Americans at Dartmouth-NAD*, pilersinneqarpoq ukioq 2009-imi. Immiussineq pivoq Ilisimatusarfimmi Dartmouth College-imi, New Hampshire, USA. Piviusulersaarut pilersinneranni siunertaasimavoq inuusuttut nunap inoqqaavi apersorusullugit – inuusuttut Dartmouth-imi ilisimatusartut isumaat saqqummiukkusussimavakka apersorlugit qanoq namminneq oqaatsiminni kulturiminnillu isiginninersut. Piviusulersaarut isumassarsiarisimavara assinganik piviusulersaarummik sananinni 2007-imi. Ilisimatusarfimmi Oqaatsinik Atuakkialerineramik Tusagassiutilerinermillu immikkoortoqarfimmiit sammisaqarsimavugut piviusulersaarusionermik – 2007-imilu Alaskameersoq Mary Hiratsuka ilisimatusarfimmut ilinniariartorsimavoq, tassanngalu suleqatigiinnerput aallartippoq. Mary Hiratsuka uangalu projekt-imik suliaqarpugut ilinniarnertuunngorniarfinni ilinniartut apersorusullugit namminneq oqaatsitik pillugit. Avannaata Ilinniarnertuunngorfia – Qeqqata Ilinniarnertuunngorfia aammalu Kujataata Ilinniarnertuunngorfianut aallarpugut ilinniartut apersoriartorlugit. Hiratsuka Alaskarmiuvoq namminerlu oqaatsini oqalussinnaasimangilai – taamaasilluni isumassarsiaq pilersimavoq oqaatsit pillugit piviusulersaarummik sananiarluni.

Nunap inoqqaavi tusaamaneqartarput kulturertik sammisarigaat ataqqillugu, soorlu qilaatersornikkut arlaatigullu ataatsimoornikkut sammisarisarlugu. Hiratsuka ilisimatusariartornerani nunatsinnut – kalaallillu oqaasii soqutiginerini piviusulersaarut una *Native Americans at Dartmouth* pilersimavoq eqqarsaatiginaramik nunap inoqqaavi qanoq oqaatsitik attanneraat, paasiniaarusunnarsisimavoq oqaatsitik namminneq qanoq isiginaat. Piviusulersaarut 32 minutsinnik sivisussuseqarpoq, piviusulersaarutip aallartinnerani Dartmouthip oqaluttuarisaanera pillugu kalaallisut allagartaqarpoq – piviusulersaarusi allu ingerlanerani apeqqutit saqqummertartut kalaallisut allaqqapput. Piviusulersaarulli sinnera kalaallisut allagartaqanngilaq – inuusuttullu apersorneqartut tuluttut oqalullutik. Taamaattumik tuluttut paasisinnaasariaqarput atuartut una piviusulersaarut isiginnaassappassuk.

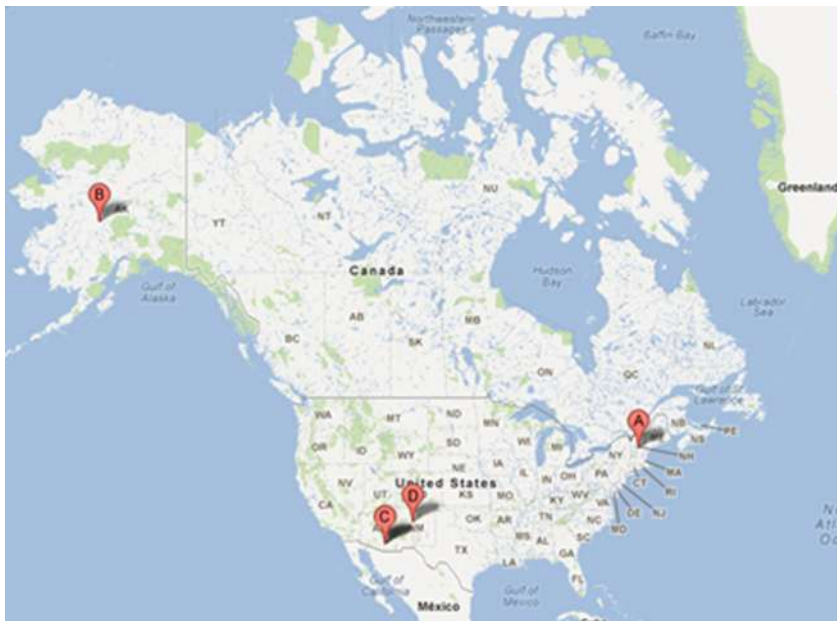
Suliaq ingerlanneqannginnerani misissuisimavunga apersorsinnaasakka kikkuusinnaanersut. Iluatsittumik saaffigisinnaasimavakka immikkoortortaqarfik Ilisimatusarfimmi Dartmouth-imi ima taaguutilik : *“native american program”*. Tassa imaappoq immikkoortortaqarfik nunap inoqqaavinut kisiartaalluni suliaqartuusoq – tassanngalu saaffiginnissimavunga ikioqqullunga inuusuttut nuimnerit apersorusullugit. Dartmouth College-imi nunap inoqqaavi katillugit 50-it sinnersimavai – tassa atuartut 5000 – it iluanni nunap inoqqaavi 50-iinnaasimapput. Immikkoortortaqarfik atuartunut nunap inoqqaavinut illuuteqarportaaq – inuusuttut 20-it missaani inisimallutik, tassa illuutaat taasarpaat: *Native American House*

Illuutaanni tassani ataatsimiittarput, nereqatigiittarput aamma sukisaarsaarutininik sammisaqartarlutik. Tassanilu illumi akuusimavunga ataatsimiinnerni ilaasarlunga, nereqataasarlunga apersorlugit filmiliaralugillu tassani illumi. Piviusulersaarutip siunertarivaa inuusuttut nunap inoqqaaviusut apersorniartorlugit namminneq oqaatsitik

aammalu kulturertik qanoq isiginaerat. Uani namminneq kulturertik pineqarpoq tassa namminneq inuiaqatigiiminni tassa ima taallugu *stamme*, tassanngalu inuiaqatigiiminni namminneq oqaatsitik atorneraat misissorsimavakka aammalu nunap inoqqaavi oqaaserisaat qanoq tammatsaaliorneqarsimanersoq USA-mi misissorsimallugu.

2. Inuttaasut tunuliaqutaallu

Inuttat pingaarnertit ingerlaannartumik nassaarisimavakka – taakkualu inuusuttut tallimaapput. Siullermik inuusuttut 10-it nassaarisimagaluarpakka kisiannili tallimanut avittariaqarsimallugit piviusulersaarut takivallaalersinnaassamat. Uani immikkoortumi inuusuttut tallimaasut apersorneqartut ilisaritissavakka kikkuunersut, suminggaanneernersut aammalu tunuliaqutaat suunersut. Tassanngalu naatsumik nassuissallugit apersukkakka qanoq akisimanersut apersorninni – tassa piviusulersaarusiame tullerriaarneri atussavakka.

Asseq 1: Qulaani asseq takusinnaavarsi inuusuttut piviusulersaarusiame apersorneqartut Natives (nunap inoqqaavi) Dartmouth-imi ilisimatusartut suminggaanneernersut – 1)Dartmouth, New Hampshire 2) Alaska 3) Lame Deer, Montana aammalu 3)Arizona

1. Apersorneqartog: Timothy Aqukkasuk Arqetsinger:

Timothy 21-inik ukioqarpoq Anchorage-iminngaanneerpoq Alaskamiit, Inupiaavoq. Dartmouth-imiit naammassissamaarpoq ukioq 2009. Ilisimatusarfigivai Native American Studies aammalu Japansk. Oqaatsit tungaatigut siuarsartorjuuvoq illoqarfimmilu suliniuteqarluni oqaatsit tungaatigut. Anchorage-imi atuarfeqarfimmi sulisuuvoq ilinniartitsisariluni Alaskarmiut oqaasiinik.

Apersorneqarnerani ima aperisimavara pingaarnertut tassa oqaatsit pingaaruteqarnerisut. Timothy akivoq; oqaatsit takuniartariaqartut pingaaruteqaramik ingappoq USA-mi nunap

inoqqaavi minnerusussutseqarlutik oqaatsitik uumatinniarsarimmassuk. Kisiannili oqaatsit tammatsaaliortinniarlugit nunap inoqqaavini suliniuteqarnerarpai politikikkut akuusunik – tassa ullumikkut oqaatsitik pingaartikkamikkit tammatsaalerusuppaat.

Aperiganni oqaatsit inuianni ikinnerusuni qanoq tammatsaaliorneqassanersut ima akivoq: angajoqqaajusut apeqqutaanersut –ingappoq Alaskami. Tassa oqaatsit ingerlariaqqissappata angajoqqaajusut meeqqatik ilinniartitsariaqarpaat – tassamigooq oqaatsit kulturimi akuugamik.

2. Apersorneqartog: Dewey Hoffman:

Dewey Hoffman 23-inik ukioqarpoq Kuyokun Athabasca-imeersuullunilu, Ruby Anchorage-
ip eqqaaniittoq Alaskami. Dartmouth-imi naammassissamaarpoq ukioq 2009. Dewey
apersorneqarnissaanut innersuussaasimavunga Nunap Inoqqaavisa
immikkoortortaarfianit. Immikkoortortaarfimmiit oqarfigineqarsimavunga Dewey
Hoffman oqaatsiminik suliniuteqartorujussuaq inuiaqatigiminilu ilinniartitserusuttuulluni.
Atuarfeqarfimmi nammineq illoqarfimmini atuartitsisarpoq. Ilisimatusaqatiminit
angajulliuneruvoq, imannak paasissullugu USA-mi naliginnaasumik Ilisimatusarfik (*college*)
taamaatsikkaanni 21-inik ukioqartaramik.

Ukioq ataaseq unikkallarsimavoq ilisimatusarnermini, nassuiaappaangalu ukioq ataaseq
unikkallarnermini angerlarsimalluni Anchorage-mut aanaminilu ukiilluni nammineq oqaatsini
aanaminit ilinniarsimallugit.

Apersuinerup aallartinnerani imminut ilisaritsippoq nammineq oqaatsini atorlugit.
Oqaluttuarpoq nammineq oqaatsit ilinniareeramigit misigisimalluni tassa nunap
inoqqaavisut inuulluni, tassangalu imminut ilinniarnermik kinguneqarsimalluni, tassa
kinaassutsiminik nassaarinnineq ujartorsimallugu. Kinaassutsiminik ujarlernermini
oqaatsillu ilinniarnernani nammineq isumaqarpoq kulturiminni ataatsimuualaartarneranni
isumatusarsimallugit – tassa imaalluni erinarsornermi nammineq oqaatsit atorlugit
paasinarnersimasut, pingaaruteqarnerarpaalumi nammineq oqaatsit atorlugit
erinarsoriaatsit aatsaat uummaarillutik isumaqalersartut.

3. Apersorneqartut: Cinnamon Spear aamma Kayla Gebeck:

Cinnamon 21-inik ukioqarpoq Northen Cheyenne Nation-iuvoq, tassa nunap inoqqaavi
taamannak taasut, Lame Deer Montana-meersuulluni. Kayla Gebeck 18-inik ukioqarpoq
Obijwe-ullunilu. Marluullutik Dartmouth-imi ilisimatusarput, Cinnamon ilisimatusarfimmi
naammassissamaarpoq 2009-imi Kaylalu aatsaat ilisimatusalerluni 2012-imilu
naammassissalluni.

Cinnamon aamma innersuunneqarsimavoq immikkoortorta qarqarfimmiit, siuarsartuummat ilinniakkaminik aammalu kulturiminik. Cinnamon qitittarpoq nunap inoqqaavisa qitittariaasiannik, namminerlu atisaliarisarlugit qitinnermi atugassani. Kaylattaq aamma siuarsartuuvoq nammineq kulturiminik. Oqaatsini nammineq ilinniarusuppai aammalu Dartmouth-imi Cinnamon qiteqatigisarlugu. Kaylattaq atisaliormerli ilinniarpoq Cinnamon peqatigisarlugu. Atisat eqqartorneqartut piviusulersaarusiame takuneqarsinnaapput Cinnamonip inaani – tassa nivinngasut atisat qalipaatisissut nammineq sanaarigamigit.

Qitik eqqaaneqartooq piviusulersaarusiame tassaavoq Dartmouth-imi nunap inoqqaavinut ileqqusoq. Soqutiginnittut piviusullillu qitinnermik namminerisamik ilinniartarput takutitsisarlutillu “Pow-wow”-imi. Pow – wow tassaavoq nunap inoqqaavini katerisaarnermi ileqqooq, Ilisimatusarfiup suleqatiginerani ingerlanneqartartoq ukiut tamaasa. Pow-wow-imi takutinneqartarput qitinnerit, nammineq sanalukkanik assessornerit, aammalu qilaatersornerit, tassaasut meeqqat, arnat angutillu nunap inoqqaavinit tamanit aggersuusut ataatsimooriartorlutik peqataasarput Pow-wow-imi.

Cinnamon apersorneqarnermini eqqaavaa nuna qanoq pingaaruteqartigisoq. Nammineq upperivaa pinngortisisoq nuna peqquteqavilluni pinngortissimavaa naasunik allanillu iluaqutaasinnaasunik ilusilersorlugu. Nuna kulturimi akuuvoq, Cinnamon oqarnerattut nuna pingaaruteqarpoq pissutigalugu nunap inoqqaavi aaliangersimasut nunasinikut tassannga – assersutigalugu Northern Cheyenne Nation – ileqqorisinnaavaat naasut aaliangersimasut katsorsaatitut upperisaminni atussallugit. Kayla apersorneqarnermini aammattaq eqqaavaa nammineq Objiwe-imi inoqqaat oqaasilerituunik misissuisoqarsimasooq Objiwep oqaasii misissorlugit ordbog-imut nutsorsorlugit pisimagaat. Tamanna tunngatillugu nutsernerit nammineq ajorisimavai, isumaqaramimi nutserneri qanga oqaluttuatoqqani isumaat peerussimasinnaammata upperisaminni. Naggataagullu Cinnamon eqqaavaa Pow-wow-imi Dartmouth College-imi takutitsinermi nunap inoqqaavisa periusii, qitittariaasii qilaatersornerillu siammasissumik takutissinnaangitsik inuiannut allanut – tassalugooq inuiaat allat (amerikarmiut) nunap inoqqaavisa kulturiat takugunikkit qaamaasaqarnerulissapput allanik “isigilerlutik”, imaalluni nunap inoqqaavisa kulturiat akuerisinnaalissavaat. Cinnamon oqaatigaattaq kulturertik nunarsuarmioqataasunut takutsinnissaanut periarfissinneqartarput Pow-wow-imi.

4. Apersorneqartooq: Daryn Akei Melvin

Daryn Hopi -iuvoq, Arizona-mi najugalik. Hopit taaneqartarput “Road Runner tribe”. Daryn 22-inik ukioqarpoq Dartmouth ilisimatusarfimmiillu 2008-imi naammassissamaarpoq. Daryn innersuunneqarportaaq ilinniartitsisunit aammalu sulisunit Native American Program-imiit. Daryn oqaluttuarivaa Arizonami ilinniartitsisutut sulisarlugi aammalu oqaasilerinermik aallutaqarluni meeqqat ilinniartitsisarlugi. Daryn-ilu inuiaqatigiimini eqeersimaartorujussuuvoq oqaatsit aallukkamigit Hopi-it akornanni.

Apersorneqarnermini eqqaavaa oqaatsit kinaassutsimut ilaammata, Hopit nunap inoqqaavi namminneq oqaatsik atorlugit peroriartornikuupput pingaaruteqartikkamikku ileqqutoqqatik soorlu qilaatersornerit inngernerillu oqaluttuatoqqallu paasisinnaanissaannik. Kulturikkut imminnut saqqumminissaq aamma pingaaruteqartippaa oqaatsit tungaatigut.

Qilaatersornerit Hopit ileqqutoqaat qangaanerusoq isertuuttarsimagaluarpaat pissutigalugu allat nunap inoqqaaviunngitsut pasineqarmata qilaatersornerit qitinnerit allanngorlugit atussagaat, soorlu titartakkanut isiginnaagassianut. Kisiannili ullumikkut eqqaavaa aningaasaqarniarnermut atatillugu inuusaataat atisaataat ileqqutoqqat aammalu qitittariaasiat tunisalersimagaat takornarianut – tassa aningaasanik pissarsiniassammata. Tassuuna kulturertik tuniniarpaat uumaniassammata. Naggataagut eqqaavaa oqaatsit kaaviiartuusut siuaatik ingerlatitsisimmammata kinguaaminnut, tassa oqaatsitik attanniarlugit. Taamaasilluni naggaserpaa oqaatsit pingaartillugit kinaassutsimut atagamik inuiaqatigiinnut kulturimullu soorlu atasut.

3.Piviusulersarusiami pingarnerit taasariallit.

Aallaqqaasiummi eqqartorneqarpoq Dartmouth College-ip oqaluttuassartaa, qanoq aallartisarsimansoq kiallu aallartissimaneraa. Tamanna siunertaritissimavara tunuliaqutaa takutikkusullugu, tassaasorlu nunap inoqqaavi qanoq isigineqarsimansut 1700-ukkut missaani. Nunap inoqqaavi tuluttut ilinniartitaasimapput unalu filmip takutinniarpaa nunap inoqqaavi namminneq isumaat aammalu qanoq kulturertik isigineraat. Aallaqqaasiummi eqqartorneqartoq sanilliussagaanni apersorneqartunut, takuneqarsinnaavoq ullumikkut pissutsit allarujussuuneri soorlu nunap inoqqaavi namminerisamik ilinniagaqarnerat aammalu oqaatsit pingaaruteqartinnerat. Tassa aallaqqaasiut aammalu filmip tamakkiisumik isiginera takutinniarneqarpoq nunap inoqqaavi kikkeunersut, suminggaanneernersut aammalu siuaavi nunasiaataasimasut pisortanit piginnaanilinnit.

3.1

Apersorneqarnermi siullermi Tim Argetsinger eqqaavaa oqaatsit pingaartillugit – oqaatsillu pingaaruteqarnerat angajoqqaanit aallarniutaasoq. Tamanna pingaaruteqarnasorivaa inuiaqatigiinni oqaatsit attatsiinnassappata, tassa angajoqqaat meeqqaminnut ilinniartitsissasut oqaatsiminnik.

Tassami meeqqanut pingaaruteqarpoq siunissarimmassuk. Eqqaavaattaq nunap inoqqaavisa oqaasii politikikkut attanniarneqarnissaat pisariaqartoq, kisialli erseqqissarlugu tamanna aallunniarneqalersimammata. Naggataagullu pingaartumik eqqaavaa inuiaqatigiinni oqaatsit attannissaannut suliniuteqartariaqartut uninngaannaratik, ingappoq angajoqqaat pingaaruteqartut meeqqaminnut ilitsersuinissaat.

3.2

Dewey Hoffman-ip apersornerini eqqartuineruvoq kinaassutsimik. Imminut nassaarinissamut imminiussuseqarnermik aammalu nammineq inuiaqatigisani nassaarinialugit. Oqaatsit kinaassutsimut ilaavoq ataasiunermut, imminullu nalunngikkaanni kulturini nammineq nalussanngilaa. Erseqqissaatigivaa apersorneqarnermini tassa oqaatsit nalunngikkaanni imminut nassaarinarnerusoq aammalu nammineq oqaluttuarisaanini kulturinilu.

Dewep apersornerani assilissat ingerlaartut allanngorput Brittany Garciamut nuullutik. Brittany Acoma-meersuuvoq, New Mexico, nunap inoqqaavi Pueblo of Acoma – Brittany Dartmouth-imi ilisimatusarpoq 2011-imilu naammassissalluni. Takutinneqarpoq ileqqutoqqamik erinarsornera, tassa Acomap erinarsuutaat. Tamanna takutinneqarpoq pissutigalugu Dewey-ip erinarsornerit ileqqutoqqallu eqqartoramigit, tassa tamakkua nalunngittariaqartoq oqaatsit nalunngikkaanni.

Erinarsuut tarnikkut asaaneruvoq, tassa imminut tarnikkut salinneq, tamannalu ilanngussimavara ileqqutoqqat allat nunap inoqqaavineersut takutsinnialugit.

3.3.

Cinnamon Spear-ip apersorneqarnerini aallaqqaasiummi takutsinneqarpoq Cinnamon-ip nammineq piviusulersaarusiaa. Tassani oqaluttuarineqarpoq arpanneq, sukkanuutaanngitsaq kisiat arpanneq ileqqutoqqat naapertorlugit, arpanneq tarnikkut ataqqinninnermik tassa Northen Cheyenne-it aqut aaliangersimasoq arpattagaat oqaluttuarinialugu. Tamanna aqut takutsippaa qanga siuaasaat nunap inoqqaavi qimaanerat inuunertik annannialugu, amerikkarmiut sakkutuuanit qimaanikuusimapput qanga toqutaannginniassammata. Tamanna scene takutsinneqarnerini oqaluttuaq imaluunniit nunap inoqqaavisa oqaluttuaat sakkortusisippaa siuaasat qanoq ataqqineqartiginersut takutsillugit.

Cinnamon Spear eqqaavaattaq oqaatsit atorlugit kinaassutsimik takutitsisartoq, tassa kulturikkut saqqummerniaraanni kinaassutsini takutsillugu oqaatsit atortarput. Eqqaavaa Pow-wow-ernermini Dartmouth-imi nipitsik atorlugit nunarsuarmut (inunntu tamanut) kulturertik tusartittaraat. Oqaatigaa ullutsinni isiginnittariaatsit eqqunngitsut nunap inoqqaavi pillugit amerlavallaartut, tassa ingappoq USA-mi. Taamaasilluni Pow-wow aqutugalugu isiginnittariaatsit allanngorneqarsinnaapput – tassa kulturertik qitittariaatsitik ileqqullu takutsittarmassuk. Cinnamon isumaqarpoq kultureq nammineq pigisaq nunarsuarmut siaruartertariaqartoq, taamaasilluni imminut paaseqatigiinneq pinngussagalarpoq. Kayla uanni eqqartorpa ilisimatusarnermini Dartmouth-imi nunaqarfini qimattariaqarsimavaa kingusinnerusukkut inuiaqatini tunissuteqarfigerusullugit. Peroriartornermini paasisallu malillugit paasitinneqarsimavoq inuunermi aqutit marluusut, tassa aapaa “qallunaat” aqutigigaat aappaalu nunap inoqqaavisa aqutigigaat. Ilaatigullu aqutit taakku marluk aporlutik naapittarput, tassa kulturit marluusut naapittarput tamannalu akuerisariaqarpoq.

Tassuunakkut takutitsinermi isiginnittariaatsit ajortut eqqunngitsut tammartikkusullugit ataatsimuualaarnermik anigorneqarusupput, tassa Pow-wow aqqustsigalugu. Soorlu assersuutigineqarsinnaasoq tamanna Tivoli 1. August Danmarkimi. Tassa Kalaallit Nunaat ileqqutoqqat kulturi aammalu qitinneq nipilersornerlu takutittarmassuk. Apersornerini aamma eqqaasaat pingaarneq tassaavoq nutserineq – nutserinermi isummat allanngortarnerat isiginiarneqarpoq Kayla-mit, tassa nutserigaanni isummat allanngornerartaramigit. Taamaasilluni aammattaaq ordbogit Kalaallit Nunaanni misissorneqarsinnaapput qanoq allanngorartigisimanersut nutsernermiit.

3.4

Pamya Performers, Alaska House-imi, New York. Tamanna tassa takutsinneqarpoq Cinnamon aamma Kayla apersorneqareernerup kingorna. Pissutigitsissimavara takutsissallugit inuiaqatigiinni aamma pimoorussillutik suliniuteqarlutillu takutitsisoqartarmat, kultorertik qitittariaasertillu takutitsarmassuk inuiaqatigiinni akuunermi.

Daryn Melvin apersorneqarnermini eqqaavaa kulturi inuiaqatigiit akornanni tunisassiornermik kinguneqarsinnaasoq aammalu kulturi tuniniartariaqartartoq inuussutissarsialalugu. Tamanna eqqaasaa pingaaruteqarpoq takutsikkamiuk kulturi ullutsinni tunisassiutigut inuussutissarsiutitut atorneqaleriartornera aammalu ilumut eqqortuunersoq taamannak tunisassiarineqarnera apeqquserneqarsinnaalluni. Naggaserpaa oqaatigalugu oqaatsit kaaviaartutut ingerlasut, tassa siuaasaniit kinguaanut ingerlaqqittartut – kaaviaarnerani ileqqutoqqat oqaatsit kulturilu ingerlaqqipput kinguaanut. Taamaasilluni tamakkua kingornunneqarsinnaanngorput ingerlaqqissinnaanngorlutik.

Piviusulersaarusiap naanerani takutsinneqarput assigiinngitsut qitinnerit erinarsornerillu. Tassuuna takutsinneqarusuppoq kulturit assigiinngitsut qanoq ittuunerinit. Dartmouth-illu avatangiisii takutsinneqarput tassa ilisimatusarfik tusaamaneqarami kulturit assigiinngitsut ilisimatusarfigisaraat.

4. Piviusulersaarusiap ingerlarnga naalisarneralu

Eqqaareernittut piviusulersaarut 32 min.-inik sivilissuseqarpoq aallaqqaataaniillu kalaallisut allagartalersorneqarlutik. Apersoneqartut tamakkerlugit tallimaapput, tallimallu akornanni inuusuttut marluk ataatsikkut apersoneqarlutik. Inuusuttut apersoneqartut tamarmik Dartmouth College-imi ilisimatusarput nunap inoqqaaviullutillu.

Apersoneqarnermi inuusuttut apersoneqannginnermi aallartittarput namminneq oqaatsitik atorlugit, tamanna siunertarisimavara oqaatsit assigiinngissusaat takutsinniarlugit. Scenit/assilissat takutsinneqarputtaaq pingasut, tassa Brittany Garcia erinarsornera Pamya Performers New York-imi erinarsornerat, aammattaaq Kalaallit

Nunaanni tusaamaneqarput taamaasillunga ilisarismallugit New York-imi naapippakka. Naggataagullu takutsinneqartut pingajuanni takutsinneqarpoq Cinnamon Spear-ip piviusulersaarussiaa, tassanilu siunertarisimavarattaq takutsikkusullugu inuusuttut aamma eqeersimaarlutik piviusulersaarusiamik sanasartut, kissaatigalugu inuusuttut namminneq aamma soqutiginnilissasut piviusulersaarusiamik sanallutik.

Piviusulersaarusiap siunertarivaa nunap inoqqaavisa oqaatsit kulturilu pillugit isummersornerat takutsissallugit, taamaasillunga isummersornerit oqaatsiminnik kulturiminnillu saqqumminerat inuusuttut akornanni eqqumaffigitsikkusuppakka, ingappoq ilinniarnertuunngorniani. Kinaassutsiminnik eqqumanerulerniassammata piviusulersaarusiaq piviusunngortsippara.

5. Atuartitsinissamut apeqquasiat

Uani immikkoortumi allaaserineqassapput ilinniarnermut siunertaritsinneqartut aammalu ilinniarnissamullu pingaassusai tassaasut C- aamma B-niveau, tassuuna atorneqarsinnaasut piviusulersaarusiap siunertaa malillugu. Nassuiaatinik ilitersuutinillu siunnersuusiortoqassaaq atuartitsinermi piviusulersaarusiap takutsereernerani atorneqarsinnaasunik.

5.1.(Ilinniarnissamut siunertat C- aamma B-niveau-mi atuuttut)

Imminut qiviarneq allallu kulturikkut naleqartitaannik qiviarneq.

Piviusulersaarusiap tamakkiisumik takutsippaa inuusuttut naleqartitsinerat kulturiminnit. Eqqartorpaat angajoqqaajusut akisussaaffimmik annertuumik paarinnittuusut oqaatsit ataavartumik atatsinnassappata. Oqaatsillu atorlugit ileqqutoqqat kulturillu ilikkagaqarfigisinnaagitsik imminullu nassaaralutik. Tassuunakkut tarrarsorneqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat oqaatsinik marlunnik atuisuunerat aammalu nuna pingaaruteqartoq kinaassutsimut. Soorlu tamanna eqqaaneqartoq apersorneqartuni nuna pingaaruteqarpoq pinngortitsisup peqquteqavilluni nuna "sanammagu".

Maanna ilinniartut namminneq tarrarsorsinnaapput ileqqutoqqat pingaartitat kulturikkullu sammisat kinaassutsiminnik atammata, qanorlu namminneq oqaatsitik isigeneraat ersersinnaassammata apersorneqartut tarrarsorneqarpata.

Suliassiissutigineqarsinnaasut:

- A) Inuusuttut apersorneqarnerat kulturertik pillugu nassuiaateqarfigalugu qanoq atorneraat, soorlu pingarnerit isiginiagassaasinnaallutik apersorneqartut ilumut namminneq kulturinerinaat imaluunniit kulturi ingerlateqqitaq attanneraat suaaminnit.

- B) Qulaani pineqartut inuusuttut piviusulersaarusiameittut sanilliunneqarsinnaapput ullutsinni kalaallit inuusuttunut, paasiniarneqarlutik ilumut qangatut imaluunniit ullumikkumut tulluurtumik kulturi attanneraat.

Atortutigut takussaangittukkullu kulturi immikkoortissinnaanera:

Ilinniartut aammattaaq atortutigut anersaakkullu kulturi, tassa tigussaangitsoq, misissorsinnaavaat. Soorlu Daryn Melvin apersorneqarnermini eqqaagaa inuusaatitsik ataqqinartut tuniniartariaqarsimagaat inuussutissarsiutiginiarlugit, naak siornatigut takutseqqusaangikkaluartut.

Kalaallit Nunaanni atortutigut aamma tuniniaasarpur soorlu Tupilaat, inuusat kalaallisuunik atisalersukkat. Taamaasilluni eqqartorneqarsinnaavoq atuartsinermini atortutigut tigussaangitsukkullu kulturi qanoq atornerqarnersoq, qanoq inuiaqatigiinnut naleqarnermut.

Melvin eqqartorpaattaaq ileqqoq qitittariaaseq – upperisamik tunngasoq qitik, naak naggataagut inuiaqatigiinni ataqqineqaraluaqisoq takornarianut takutsittariaqalersimasoq inuussutissarsiutinik pissarsiniassammata. Taamaasilluni inuiaqatigiinni kulturi tunisassiatut inissippoq inuussutissarsiutiginiassammata. Tassuunakkut sanilliunneqarsinnaapput Kalaallit Nunatsinni qanoq kulturi inuussutissarsiutaasinnaanersoq, soorlu nerisassatigut, qitikut, eqqumiitsuliornikkutaaq.

Suliassiissutigineqarsinnaasut:

- A) Assersuutinik atortutigut anersaakkullu kulturi Kalaallit Nunaanni imaluunniit nunamit allamit takutitsilluni, imaluunniit nammineq nunaq soqutigisaaq toqqariarlugu kulturi takutsillugit.

Attaveqaatit assigisaallu kulturikkut immikkoortissinnaallugit, soorlu ukuusut: naleqartitat, pissutsit aammalu attaveqarnermut iliutsit.

Ilinniartut apersorneqartut piviusulersaarusiame sukumiisumik misissorsinnaavaat tunuliaqutaat aammalu kulturiat.

Suliassat/apeqqutigineqarsinnaasut:

- A) Apersorneqartut itisunerusumik tunuliaqutaat misissorneqarsinnaapput aammalu suminggaanneerteri, soorlu Obijwe, Northen Cheyenne aammalu Hopi. Sukumiisumik misissorlugit suminggaanneerteri qanorlu immikkuullarinnermut misissorlugit, tassa sumiuussuseqarnerat.

- B) Sanilliussilluni nammineq kulturiminnik aammalu kinaassutsiminnit.

kulturikkut immikkut isiginneriaatsit piginnaaffiginissaat, soorlu akerliannik takunnissinnaaneq (akerliliisinnaaneq) kulturikkut, inuiaqatigiikkut aammalu oqaluttuarisaanermi periutsit. Aammattaaq kinaassutsimut isiginneriaatsit ajortut ajunngitsullu immikkoortinnissaanik misissuineq.

Ilinniartut uani immikkoortumi arlaatigut akerliliinissaannik isiginneriaatsit atorlugit Cinnamon Spear misissuataarsinnaavaat, soorlu Spear-ip oqaatigigaa isiginneriaatsit eqqunngitsut atorneqartartut amerikarmiunit. Isumaqaaramimi Pow-wow-erneranni aatsaat isiginneriaatsit eqqunngitsut ajortullu peerlugit allanik isiginneriaatsinik takutitsinnaasut.

Suliassiissutit apeqqutigineqarsinnaasut:

- A) Eqqartorneqarsinnaavoq Cinnamon Spear eqqaasaa isiginneriaatsit ajortut sooq peerneqartut ilisartut Pow-wow-ertoqaraangat aatsaat.
- B) Assersuummik misissueqqissaarneq isiginneriaatsit assigiinngitsut qiviarlugit soorlu Amerikamiit allaniillu nunap inoqqaavinit.

Apersuinermut misissueqqissaarnermut sammisanut immikkut piginnaaneqarnissamut sakkut atorlugit suliaqarnissaq aammalu kulturikkut paasisaqarnermik tunuliaqutaqartumik misissuineq:

Suliassiissutit:

- A) Isumaliutersuutigisiuk piviusulersaarut qanoq sananeqarsimanersoq sukumiisumik misissorlugu qanoq paasissutissanik katersisimanersoq suliarinnittoq aammalu apersuineq qanoq suliarineqarsimanersoq misissorlugu.

5.2. Ilinniarnissamut pingaassutsit (C- aamma B-niveau):

Atuartoq piginnaasaqartariaqarpoq ukuninnga:

Kalaallit kulturiat ileqqutoqqanit ullumikkumut sanilliussinnaassallugu nunarsuarmioqataanermullu inissillugu.

Ileqqutoqqat aammalu ullumikkut kulturi sammineqarsinnaapput piviusulersaarusiavit tassa inuttat najoqqutaralugit. Apersorneqartut tunuliaqutaat isumaat namminneq kulturertik pillugu, oqaatsit qanoq isiginneriaatsit misissorlugit. Aammattaaq misissorneqarsinnaavoq piviusulersaarusiavit oqaluttuaq aallartinneqartuq Dartmouth College-ip oqaluttuassartaa, Eleazor Weelock palasiuneq taamanikkut qanoq ilisimatusarfik atorsimaneraa, tassami nunap inoqqaavinut ilinniarfissaagaluaq allanut "qallunaanut/amerikkarmiunut " atorsimavaa.

Suliakkiissutit:

- A) Qanoq Kalaallit Nunaat oqaluttuarisaanermi nunap inoqqaavisut misigisaqarnikuuppammita?

Kitaamiut (Vestlig) kulturiat aammalu Kitaamiuunngitsut (Ikke-vestlig) kulturiat sanilliullugit:

Kulturit Kitaamiut aammalu Kitaamiuunngitsut imminnut sanilliunneqarsinnaapput apersorneqartoq Daryn Melvin najoqqutaralugu, tassa oqaluttuarigamiuk nammineq kulturimini ileqqutoqqat qitittariaatsit allamiunut inerteqqutaasut takuneqarnissaannut.

Suliakkiissutit:

- A) Allamiut isiginnaartut Kitaamiuuppat??
- B) Melvinip kulturini eqqartornera qanoq Kitaamiusuunngilamita??

Teorit paasissutissat ukuusut atorsinnaanissaanut piginnaasaqarnissaq: "stereotype" (immikkut isiginnittariaaseq – tassa qaavatuunnaq) , "etnocentrisme" (immikkut kulturiminnik isiginnittariaaseqarneq – tassa nammineq kulturertik pitsaanagerusut isiginerat) aammalu "kulturrelativisme" (Kulturimik ammasumik isiginnittariaaseq, akuersaartumik)

Suliassat:

- A) Cinnamon oqaatigisai Pow-wow –imut tunngasut misissorlugit. Ilaatigut eqqaagamiuk immikkut isiginnittariaatsit (stereotyper) peerneqarsinnaasut Pow-wow-imi takutitsinermi, tassa amerikarmiunut (kitaamiut – vestlig kulturiannut).

Kinaassutsimut ineriartorneq kulturikkut aammalu oqaluttuarisaanermut tunngatillugu.

Kinaassutsimut ineriartorneq misissussagaanni Dewey Hoffman-ip apersorneqarnera qiviarneqarsinnaavoq. Ilaatigummi eqqaavaa nammineq oqaatsini oqalussinnaanagit. Siullermillu oqaatsinik ilinnialerami isumaqarsimavoq ilumut nunap inoqqaavisut ilissalluni, kisiannili ilinnialerami paasiartulerpaa imminununa nassaarisussaalluni. Kulturikkut oqaatsit attatsinniarnissaat ajornakusoorsimavoq inuiaqatigiit nunap inoqqaavi USA-mi inissisimagamik. Kisiannili ullumikkut Alaskami oqaatsit attanniarlugit suliniuteqartoqarpoq inuiaqatigiinni.

Suliassat:

- A) Kalaallit Nunaat misissorlugu sumiiffiannik kulturikkut aammalu oqaluttuarisaanermi kinaassutsimut attuumatsillugu. Maanittaaq misissuinermi ilanngunneqarsinnaavoq filmi ateqartoq "Qaarmarngup Uummataa/Lysets Hjerte" Jakob Grønlykke

ilitersuisoralugu 1997-imi saqqummiusaq. Filimimi inuttaasoq Rasmus imminut nassaariniarsarivoq kinaanermik taamani oqaluttuarisaanerup nalaani – tassa qallunaangorsaanerup kinguneranik kinaassusiagaanermik.

Allat periarfissat

Qulaani pineqartut imminnut atatsinneqarsinnaapput – imaluunniit akulerullugit. Soorlu aamma atorineqarsinnaasoq Brittany Garciap erinarsornera, Pamy Performers erinarsornerat aammalu aallaqqaasiummi oqaluttuaq kulturikkut qiviarlugit qanoq tamakku USAp oqaluttuarisaaneranut atassuteqarnersut. Qanoq erinarsornerit, qilaatersornerit aammalu oqaluttuarisaaneq isigineqarpat Dartmouth College-ip tunuliaqutiginerani?